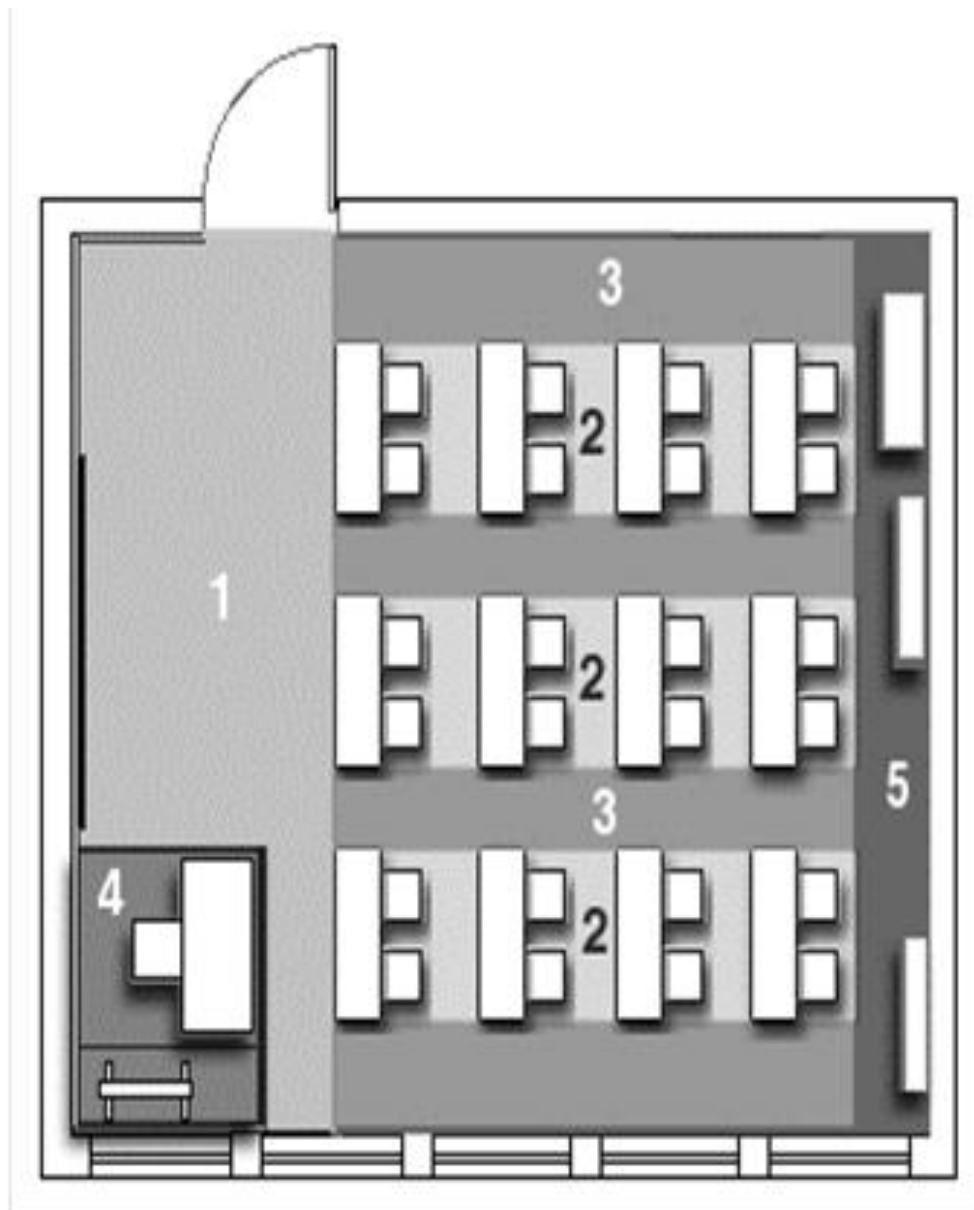

Θέμα Σεμιναρίου:
Ομαδοσυνεργατικές προσεγγίσεις

Δρ. Γεωργία Κ. Κατσαγάνη
Σχολική Σύμβουλος Φιλολόγων
Α' Αθήνας

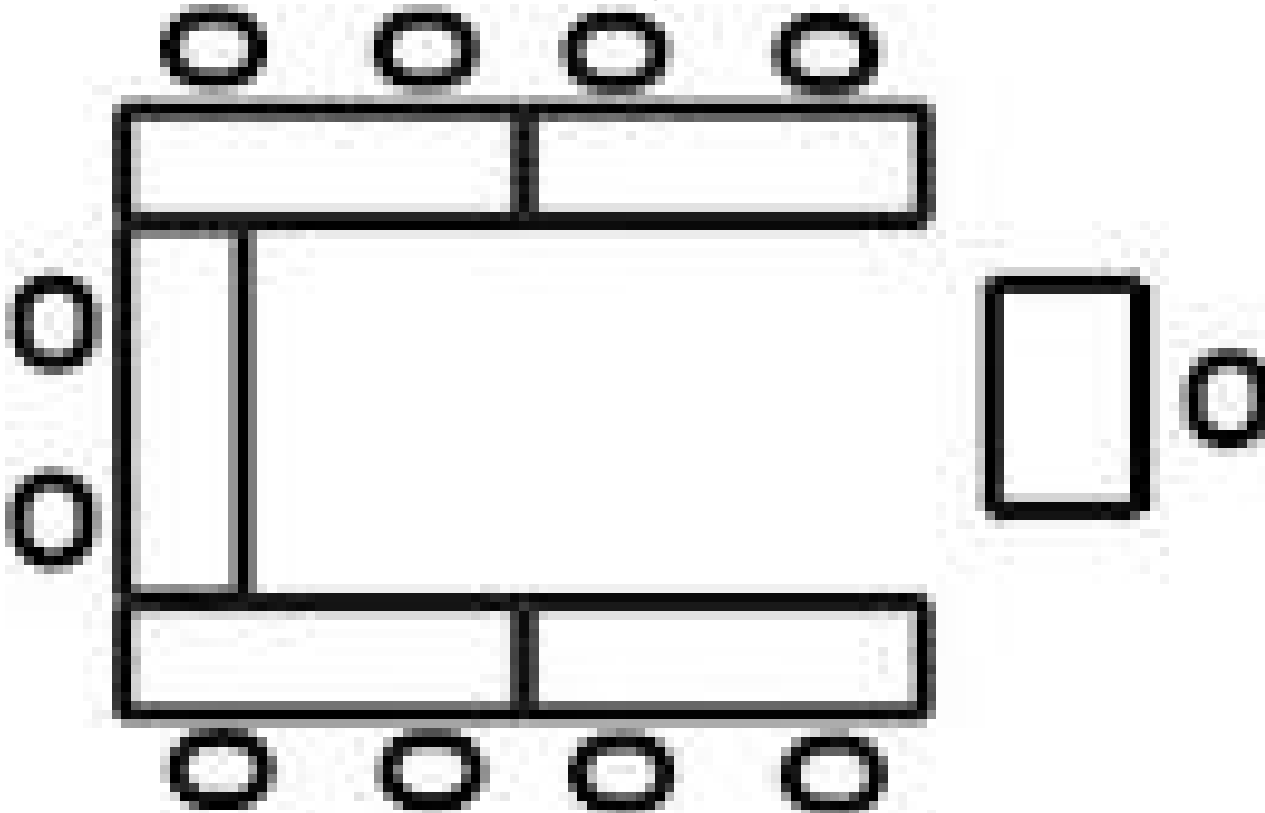
ΔΙΑΤΑΞΗ

ΣΕ

ΣΧΗΜΑ

Π

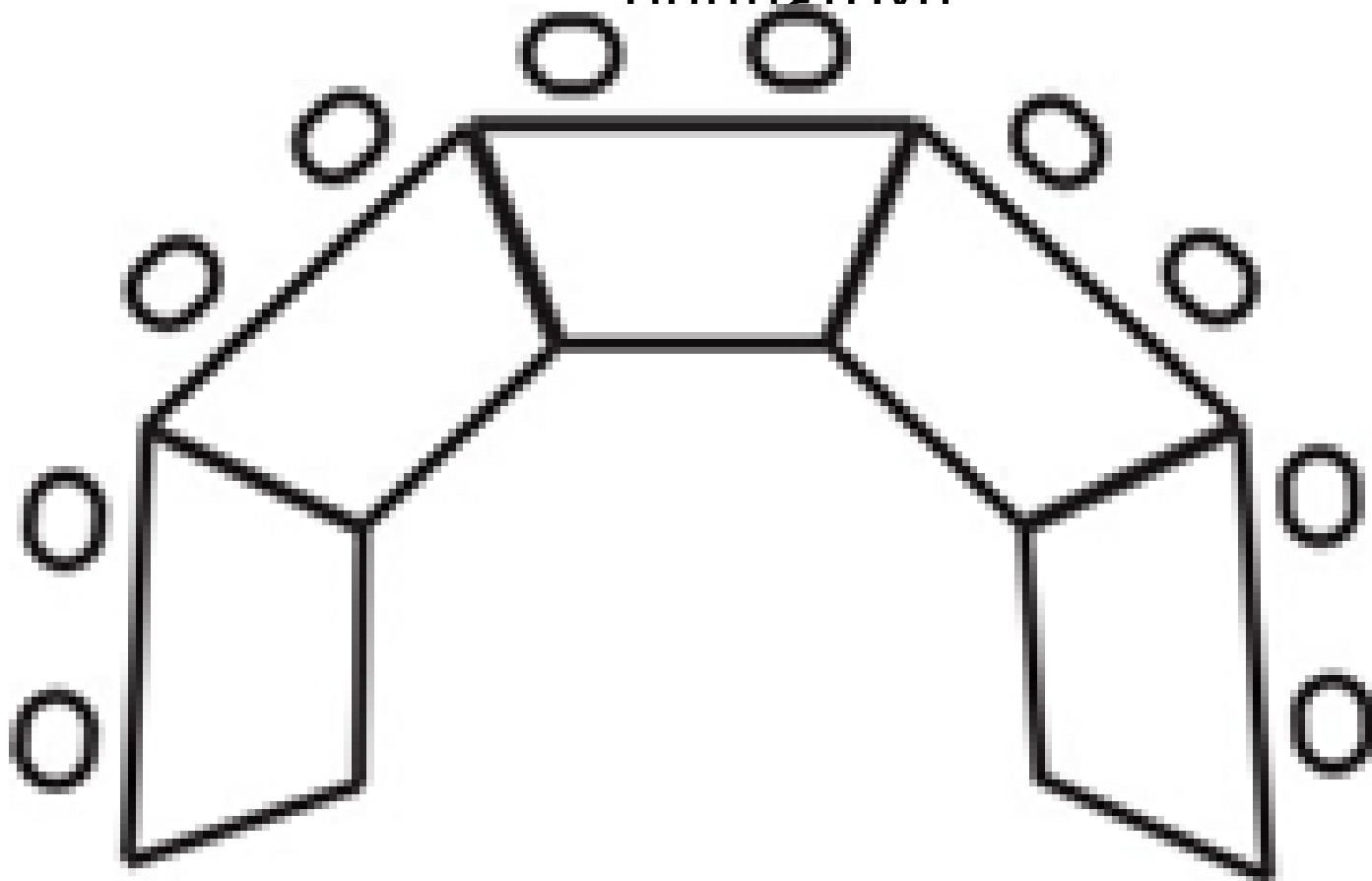
Ο εκπαιδευτικός έχει άμεση οπτική επαφή με τον κάθε μαθητή ξεχωριστά, τον βοηθά και τον ενθαρρύνει. Οι μαθητές έχουν δυνατότητες άμεσης προσωπικής αλληλεπικοινωνίας.

ΗΜΙΚΥΚΛΙΚΗ

ΔΙΑΤΑΞΗ

Διάταξη που ευνοεί την ανάπτυξη μορφών συνεργασίας με έμφαση στην πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία, την ομαδική εργασία και την ενεργητική συμμετοχή

Πίνακας

έ
δ
ρ
α

Ομάδα

1. **Ορισμός:** είναι ένα σύνολο ατόμων που βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση και επιδιώκουν έναν κοινό σκοπό
2. **Χαρακτηριστικά**
 - ❖ Συλλογική αντίληψη
 - ❖ Αποδοχή κανόνων (συμπεριφορές αποδεκτές από την ομάδα, υποχώρηση προσωπικών αναγκών για το καλό της ομάδας)
 - ❖ Κοινοί στόχοι
 - ❖ Συνοχή- Αλληλεπίδραση (συνεισφορά των μελών στην επίτευξη των στόχων της και συμμετοχή στις δραστηριότητές της)
 - ❖ Σχέση μελών (η αλληλεπίδραση των μελών της ομάδας βελτιώνει και τις προσωπικές σχέσεις, αναπτύσσοντας δεσμούς φιλίας και αλληλοεκτίμησης).

Στόχοι

Μετά το τέλος του σεμιναρίου επιδιώκεται να μπορούν οι εκπαιδευτικοί

1. Να διατυπώνουν το θεωρητικό υπόβαθρο για την ομαδοσυνεργατική μέθοδο
2. Να δημιουργούν ομάδες μαθητών για τη διδασκαλία τους
3. Να δικαιολογούν την αναγκαιότητα διδασκαλιών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο

Μέθοδος

Διερευνητική, καθοδηγούμενη αυτενέργεια,
(ομαδο)συνεργατική, απαγωγική (ή
παραγωγική ή αναλυτική), εμπλουτισμένη
διδασκαλία με εμπλοκή Τ.Π.Ε. (πολυμέσα)

Τα κυριότερα παιδαγωγικά- διδακτικά κινήματα του 20ου αι.

1. Το κίνημα της Νέας Αγωγής (μετατροπή του Σχολείου από δασκαλοκεντρικό και αυταρχικό σε μαθητοκεντρικό και φιλελεύθερο)
2. Το κίνημα της Κριτικής Σκέψης (πρωταρχική αποστολή του Σχολείου είναι η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης)
3. Το κίνημα της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας (cooperative learning movement). Το χαρακτηριστικό του είναι ότι χρησιμοποιεί τη μαθητική μικροομάδα για τη διεξαγωγή μέρους ή όλων των διδακτικών και των μαθησιακών δραστηριοτήτων μέσα στο πλαίσιο συνεργατικών στάσεων)
 - ❖ Dewey (η τάξη πρέπει να μετατραπεί σε μια δημοκρατικά οργανωμένη μικροκοινωνία, ώστε να προσφέρει αυθεντικές ευκαιρίες βίωσης της δημοκρατικής συμπεριφοράς και δράσης. Επομένως, μιλάμε για κοινωνική διάσταση της εκπαίδευσης)

- ❖ Kilpatrick (*The Project Method* : πρότεινε τα σχέδια εργασιών)
- ❖ Decroly (οργάνωσε το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος γύρω από «κέντρα ενδιαφέροντος», τα οποία ανέθετε στους μαθητές να επεξεργαστούν ομαδικά)
- ❖ Cousinet (πρότεινε την ελεύθερη εργασία με ομάδες)
- ❖ Rogers (απέδειξε τη διαπλοκή αλληλενεργειών που αναπτύσσονται στο πλαίσιο των ομάδων)

Ελλάδα

Σχολείο Εργασίας (=Νέα Αγωγή, Δελμούζος 1930, Παπαμαύρος 1952, κ.α.)

Από το 1980 και μετά: Ματσαγγούρας, Κουτσελίνη κ.ά.

Λόγοι που επέβαλαν το ομαδοσυνεργατικό κίνημα

1. Αυξανόμενες ανάγκες κοινωνικοποίησης
2. Νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες
3. Δημογραφικές αλλαγές
4. Διδακτικοί Λόγοι
5. Η ανταγωνιστικότητα του Παραδοσιακού Σχολείου

1. Αυξανόμενες ανάγκες κοινωνικοποίησης

- Οι μαθητές έρχονται στο Σχολείο πιο ατίθασοι, σε σχέση με το παρελθόν, και με έντονη την τάση για αμφισβήτηση
- Η πυρηνική οικογένεια, η μονογονεϊκή οικογένεια, ο περιορισμός της παρουσίας της μητέρας (Τις ελλείψεις από την οικογένεια πρέπει να αναπληρώσει το σχολείο, με την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, με την οποία αναπτύσσονται αποτελεσματικά δεξιότητες και στάσεις αυτενέργειας, επικοινωνίας και συνεργασίας)
- Η παρουσία της τηλεόρασης και η προβολή του καταναλωτισμού και όχι της ανθρώπινης επικοινωνίας ως μέσο ευτυχίας και επιτυχίας

2. Νέες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες

- Η **κοινωνική ψυχολογία** διαπιστώνει ότι για να ξεπεραστούν οι κοινωνικές προκαταλήψεις και επιθέσεις προς το «διαφορετικό» είναι ανάγκη από πολύ ενωρίς να εφαρμοστούν ισότιμες και συστηματικές μορφές επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των μελών διαφορετικών γλωσσοπολιτιστικών ομάδων (Allport)
- Η **ψυχολογία της γνωστικής ανάπτυξης** (κοινωνικός εποικοδομισμός) του Vygotsky (\neq Piaget, επίδραση από το περιβάλλον, στη συνέχεια όμως, η επικοινωνία ενός παιδιού με διαφορετικά παιδιά αρχικά μπορεί να επιφέρει διατάραξη της γνωστικής του ισορροπίας αλλά στη συνέχεια να οδηγήσει στην υιοθέτηση ανώτερου επιπέδου λογικής), υποστηρίζει ότι η μάθηση επέρχεται μέσα από την επικοινωνία του ατόμου με το κοινωνικό περιβάλλον και τη συνεργασία με τους συμμαθητές τους, οι οποίοι πληροφορούν, εξηγούν και διαμεσολαβούν με καθοδηγητικό τρόπο. Και οι δύο αναγνωρίζουν την αναγκαιότητα τόσο των ατομοκεντρικών όσο και των κοινωνιοκεντρικών μορφών μάθησης, τις οποίες θεωρούν αλληλοσυμπληρούμενες

3. Δημογραφικές αλλαγές

- Η κοινωνική κινητικότητα
- Η συνεχής αστικοποίηση του πληθυσμού, που έχει ως συνέπεια τον ανταγωνισμό, την προκατάληψη, τη βία και την εκμετάλλευση

4. Διδακτικοί Λόγοι

- Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία εξασφαλίζει δυνατότητες αυτενέργειας τόσο στη δράση όσο και στη σκέψη, και αυτό κάνει τους μαθητές να αισθάνονται υπεύθυνα και σημαντικά άτομα, ικανά να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα της σχολικής ζωής
- Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία επιλύει το πρόβλημα της αξιοποίησης του χρόνου, τα προβλήματα συμπεριφοράς και πειθαρχίας και το πρόβλημα της ανομοιογένειας στην τάξη

5. Η ανταγωνιστικότητα του Παραδοσιακού Σχολείου

- Το παραδοσιακό σχολείο θεωρεί τη μάθηση ατομική υπόθεση και σε αυτό κυριαρχεί ο ανταγωνισμός ως κίνητρο ενεργοποίησης των μαθητών.

Αρνητική κριτική στην ομαδοσυνεργατική

1. Οι καλοί μαθητές διαθέτουν μέρος του χρόνου τους για να βοηθήσουν και διδάξουν τους αδύνατους
2. Οι καλοί μαθητές στο πλαίσιο των ανομοιογενών ομάδων δεν έχουν την ευκαιρία να αντιπαρατεθούν με ομοίους τους
3. Δεν είναι σωστό να εκπαιδεύονται τα παιδιά σε συνεργατικά πλαίσια, ενώ η εξωσχολική πραγματικότητα είναι άκρως ανταγωνιστική
4. Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία θυσιάζει το άτομο χάριν της ομάδας
5. Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία συνεπάγεται αργούς ρυθμούς διεξαγωγής της διδασκαλίας
6. Η αξιολόγηση (ο συνυπολογισμός όλων των ατομικών βαθμών για τον υπολογισμό του ομαδικού βαθμού)

Απάντηση στην αρνητική κριτική

1. Η καλά οργανωμένη ομαδοσυνεργατική διδασκαλία αξιοποιεί ικανοποιητικά το χρόνο όλων των μαθητών
2. Υπάρχει η δυνατότητα να χρησιμοποιηθούν διδακτικά σχήματα με ομοιογενείς υπο-ομάδες εντός της ανομοιογενούς ομάδας, τα οποία επιτρέπουν να ικανοποιηθούν τα ενδιαφέροντα και οι ανάγκες όλων, ακόμα και των προικισμένων μαθητών
3. Αυξάνεται ο χρόνος εμπλοκής του μαθητή στο μάθημα
4. Η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία προτείνεται ως εναλλακτική μορφή διδασκαλίας, που θα εφαρμόζεται συνδυαστικά με άλλες μορφές διδασκαλίας, μερικές από τις οποίες έχουν καθαρά ατομικό προσανατολισμό
5. Για ομαδοσυνεργατική διδασκαλία επιλέγονται ορισμένες ενότητες
6. Κατά την αξιολόγηση των ατόμων υπολογίζουμε κυρίως το βαθμό αυτοβελτίωσής τους

Τρόποι αντιμετώπισης των προβλημάτων της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας

Για να αναπτυχθούν συνεργατικές και όχι ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των μελών της ομάδας, πρέπει να υπάρχει

1. Θετική αλληλεξάρτηση

- ❖ Η εκ περιτροπής ανάθεση ρόλων συντονιστή, γραμματέα κ.λπ. (λαμβάνοντας όμως υπόψη τις δυνατότητες και τα χαρακτηριστικά του κάθε μέλους) αποσκοπεί στη διεύρυνση της αλληλεξάρτησης. Το τελικό έργο αποτελεί προϊόν σύνθεσης των ατομικών, μέσω συνεργασίας
- ❖ Η αμοιβή -αξιολόγηση κάθε μαθητή εξαρτάται από την προσωπική επίδοσή του και από τη συλλογική επίδοση της ομάδας στην οποία ανήκει

2. Παρωθητική αλληλεπικοινωνία

- ❖ Παροχή αλληλοβοήθειας, ανταλλαγή πληροφοριών, αμοιβαία αμφισβήτηση, (αλληλο)στήριξη με θετικό τρόπο)

3. Αποκέντρωση της δασκαλικής εξουσίας (δεν υπάρχει αρχηγός)

4. Απόδοση του λόγου

Προετοιμασία

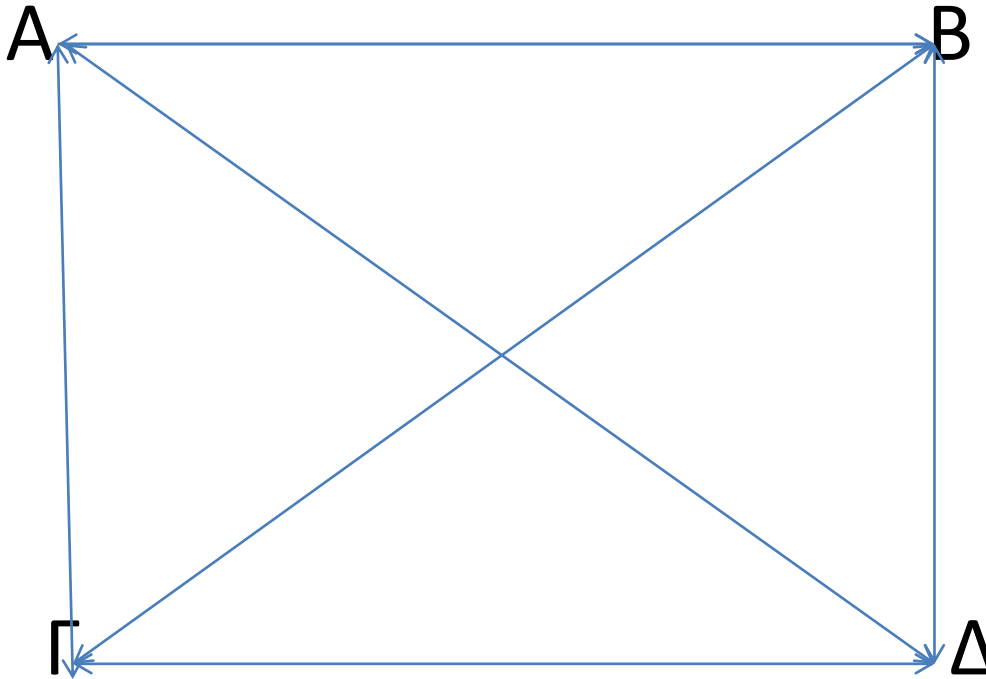
1. Φυσικό περιβάλλον μάθησης : διάταξη θρανίων, οργάνωση τάξης
2. Κοινωνικό περιβάλλον μάθησης: κοινωνιόγραμμα
3. Εκπαιδευτικό περιβάλλον μάθησης: κανόνες τάξης, σαφήνεια οδηγιών

Τρόποι δημιουργίας ομάδων

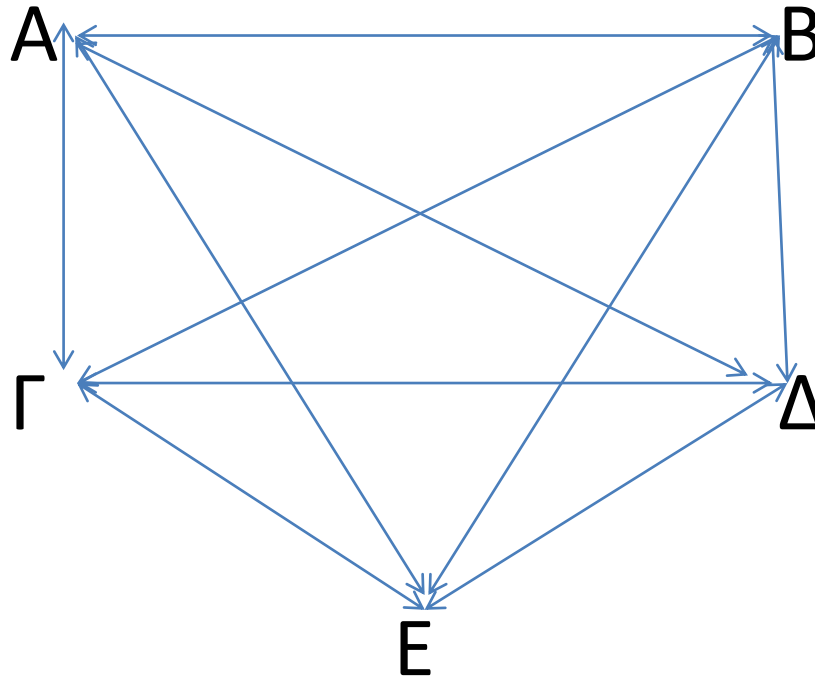
1. Εταιρικές ομάδες των δύο υπο-ομάδων και σταδιακό πέρασμα στην ομάδα των τριών και στη συνέχεια των τεσσάρων μελών (η απευθείας μετάβαση από τη δασκαλοκεντρική διδασκαλία στην πολυμελή ομάδα θα οδηγήσει σε βέβαιη αποτυχία, διότι τα παιδιά δεν έχουν τη δυνατότητα, χωρίς προηγούμενη εξάσκηση, να λειτουργήσουν αποτελεσματικά μέσα σε ένα πολύπλοκο σύστημα με δώδεκα διαύλους επικοινωνίας**, που δημιουργεί η ομάδα των τεσσάρων ατόμων)
2. Η ομάδα των τεσσάρων μαθητών (1 καλός, δύο μέτριοι, ένας αδύνατος. Μπορεί να χωριστεί σε δύο υποομάδες, 6-7 ομάδες στην τάξη, άρα μεγαλύτερη πιθανότητα συμμετοχής)
3. Ομοιογενείς ή ανομοιογενείς
4. Τυχαίας σύνθεσης
5. Κοινού ενδιαφέροντος
6. Ομάδες φιλίας

Οι παραπάνω ομάδες μπορεί να είναι σταθερές ομάδες ή περιστασιακές ομάδες, δηλ. να εναλλάσσονται

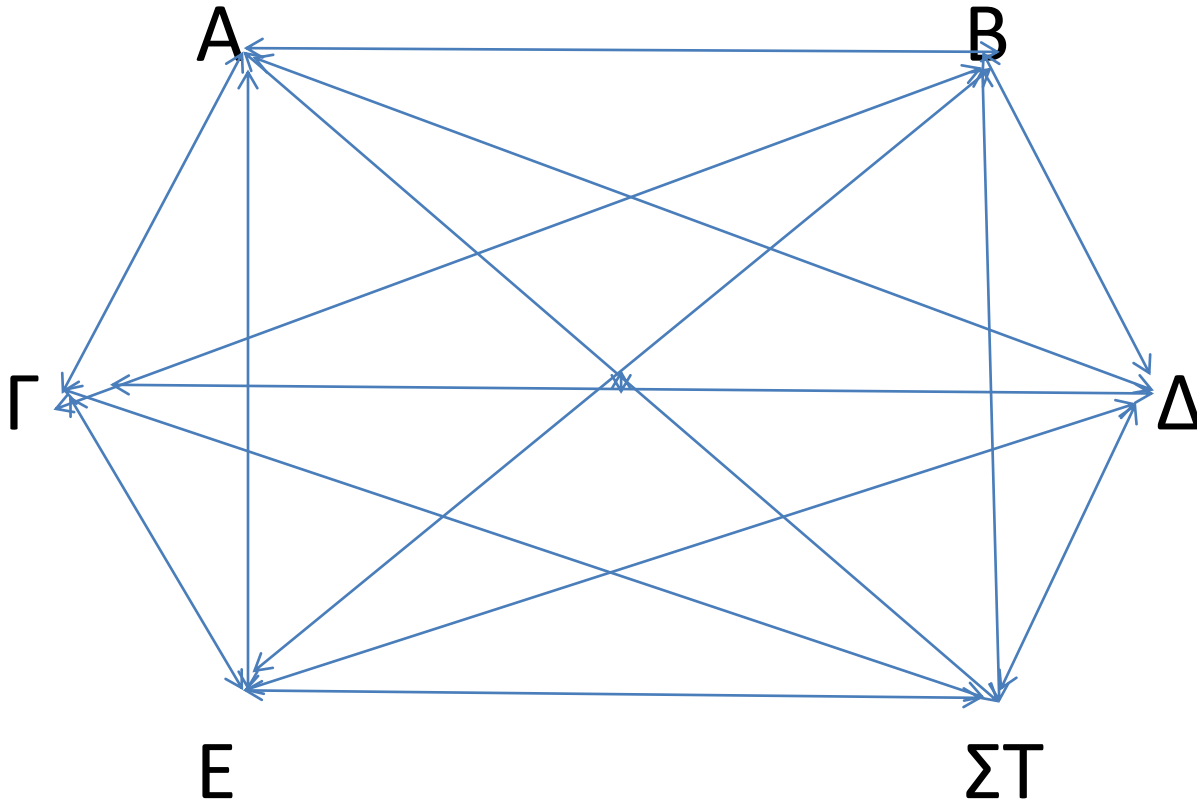
Ομάδα τεσσάρων ατόμων

Ομάδα 5 ατόμων

Ομάδα 6 ατόμων

Οργάνωση διδακτικού αντικειμένου

1. Όλες οι ομάδες πραγματεύονται όλες τις υποενότητες (οικονομία χρόνου, η κάθε ομάδα παρουσιάζει τη δική της απάντηση, οι άλλες ελέγχουν). Συστηματοποίηση και σύνοψη συμπερασμάτων
2. Χωρισμός της ενότητας σε υποενότητες (στο τέλος απαιτείται κοινή συζήτηση, σύνδεση και συσχέτιση των επιμέρους πλευρών και σύνοψη συμπερασμάτων)

Στήριξη του «προβληματικού μέλους»

Ένταξή του στην ομάδα, με:

- ❖ αναζήτηση των λόγων της μη συμμετοχής
- ❖ καθιέρωση «πριμοδοτικών» μονάδων για όποιον αδύνατο παρουσιάζει αυτοβελτίωση
- ❖ εξατομίκευση των εργασιών που ανατίθενται στον αδύνατο μαθητή
- ❖ ανάθεση ρόλου που τον ενεργοποιεί (****)
- ❖ τοποθέτησή του σε ομάδα που την αποτελούν μαθητές με ισχυρή και πειθαρχημένη προσωπικότητα

Τεχνικές στήριξης των ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων

1. Τεχνική της παράφρασης (κάθε νέος ομιλητής είναι υποχρεωμένος να ανακεφαλαιώσει την άποψη του προηγούμενου και να συνεχίσει)
2. Τεχνική της διαδοχικής συμμετοχής
3. Τεχνική της ελάχιστης ουσιαστικής παρέμβασης
4. Τεχνική της κατανομής των ρόλων
5. Τεχνική ατομικής και συλλογικής αυτοαξιολόγησης

ΔΕΛΤΙΟ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ

Πρόσφερα πληροφορίες και ιδέες στην κοινή συζήτηση

Ναι όχι

Ζήτησα πληροφορίες και ιδέες από τα άλλα μέλη

Ναι όχι

Πρόσφερα βοήθεια σε άλλα μέλη της ομάδας μου

Ναι όχι

Ζήτησα βοήθεια από άλλα μέλη της ομάδας μου

Ναι όχι

Μοιράστηκα το υλικό με τα μέλη της ομάδας μου

Ναι όχι

Βοήθησα στο να γίνει κατανοητό το έργο της ομάδας

Ναι όχι

Βοήθησα στο να αρχίσει η ομάδα μας το έργο της χωρίς
χρονοτριβές

Ναι όχι

Συνέβαλα στη δημιουργία καλού κλίματος στην ομάδα

Ναι όχι

Ανάληψη ρόλων

- **Συντονιστής:** διευθύνει τη συζήτηση, ανακεφαλαιώνει τα συμπεράσματα και φροντίζει ώστε όλα τα μέλη να συμμετέχουν στη διαδικασία μέσα στα προβλεπόμενα πλαίσια χρόνου, χωρίς να δημιουργείται υπερβολικός θόρυβος
- **Φροντιστής:** Ανατίθεται συνήθως στον καλό μαθητή της ομάδας, ο οποίος αναλαμβάνει να εξηγεί και να βοηθάει τους αδύνατους στο έργο τους ή να ζητάει βοήθεια από τον καθηγητή του

- **Γραμματέας:** Διαβάζει τα κείμενα, τις οδηγίες και γράφει την κοινή εργασία
- **Εμφυχωτής/παρατηρητής:** επαινεί την προσπάθεια, το θετικό κλίμα, καταγράφει τις κλείδες παρατήρησης και τη συχνότητα της συμμετοχής κάθε μέλους
- **Όλη η ομάδα:** επίλυση προβλημάτων συμπεριφοράς, επίλυση μαθησιακών προβλημάτων, έλεγχος του επιπέδου θορύβου της τάξης

ΚΛΕΙΔΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΜΨΥΧΩΤΗ

Δραστηριότητες	Ονόματα μελών της ομάδας			
	Μαρία Παπαπέτρου	Γιώργος Αγγελής	Μαρία Αυγερινού	Αγγελική Βαφειάδη
Προσφέρει ιδέες ή πληροφορίες				
Ζητάει διευκρινίσεις ή αποδείξεις				
Διευκρινίζει θέσεις				
Υποβάλλει ερωτήσεις πληροφόρησης				
Ενθαρρύνει ή επαινεί πρόσωπα της ομάδας				
Διαφωνεί/κρίνει/αμφισβητεί ιδέες/πληροφορίες				
Επικρίνει πρόσωπα της ομάδας				
Δημιουργεί θετικό κλίμα στην ομάδα				
Δημιουργεί αρνητικό κλίμα στην ομάδα				
Άλλη δραστηριότητα				

ΔΕΛΤΙΟ ΑΥΤΟΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΟΜΑΔΑΣ

1. Οργανωθήκαμε γρήγορα και χωρίς θόρυβο **ναι όχι**
2. Παρακολουθούσαμε τον ομιλητή **ναι όχι**
3. Προσφέραμε βοήθεια ο ένας στον άλλο **ναι όχι**
4. Παραφράζαμε τις απόψεις του προηγούμενου ομιλητή **ναι όχι**
5. Κάναμε διορθώσεις και συμπληρώσεις , για να επιτύχουμε την ακρίβεια **ναι όχι**
6. Επιζητούσαμε τη θεμελίωση των απόψεων **ναι όχι**
7. Ελέγχαμε τις αντικρουόμενες πληροφορίες με προσφυγή στις πηγές πληροφόρησης **ναι όχι**
9. Προσφέραμε ενθάρρυνση για συμμετοχή σε όλα τα μέλη **ναι όχι**

Τεχνικές αξιολόγησης μαθητών και

Ομάδων

1. Τεχνική κατώτερου ορίου (διατηρείται η υψηλή ατομική βαθμολογία, με προϋπόθεση, δηλ. θα πάρουν οι καλοί μαθητές τον ατομικό τους βαθμό, μόνο αν συντελέσουν στη βελτίωση όλης της ομάδας και βοηθήσουν και τους αδύνατους να συγκεντρώσουν ένα κατώτερο όριο βαθμολογίας • το όριο αυτό το ορίζουμε εμείς)
2. Τεχνική προσαύξησης: βαθμός αυτοβελτίωσης + βαθμός επίδοσης + προσαύξηση (Stockton 1992, 224)
3. Τελικός βαθμός ενός μαθητή θεωρείται ο μέσος όρος που προκύπτει από τον ατομικό του βαθμό (αυτοβελτίωσης και επίδοσης) και τον ομαδικό βαθμό. Προσοχή, οι καλοί μαθητές θα αντιδράσουν

Βιβλιογραφία

Cagan, S., *Cooperative Learning*, 1995

Γεώργας, Δ., «Πόσο αποτελεσματική είναι η μάθηση σε μικρές ομάδες;», *Ψυχολογία* 1 (1) 1992

Dewey, J., *Democracy and Education*, New York 1916/1966

Fisher, R., *Teaching children to think*, Oxford 1990

Ματσαγγούρας, Η., *Ομαδοσυνεργατική. Διδασκαλία και Μάθηση*, Αθήνα 2008

Χρυσ αφίδης, Κ., *Βιωματική-επικοινωνιακή διδασκαλία*, Αθήνα 2000